

2023–2026

SKAPA Position

Hangö Raseborg

Susanna Louneva

Samverkan, struktur, framtid

Slutrapport för projektet SKAPA Position

SKAPA Position var ett regionalt utvecklingsprojekt med målet att stärka och utveckla den grundläggande konstundervisningen i Raseborg och Hangö. Projektet finansierades av Svenska kulturfondens strategiska satsning SKAPA. Raseborgs stads kulturtjänster ansvarade för projektansökan och fungerade som projektets organisatoriska hemvist under hela projektperioden.

Texter och ombrytning Susanna Louneva

© Raseborgs stad

Tryckt i Fotosto, Raseborg, 2026

Visuella element och illustrationer Anni Pöyhtäri, Frisko Design

Fotografier Pamela Andersson, Lasse Lampenius,
Susanna Louneva, Sanni Riihimäki, Paulina Rökman

SkaPaus-reklamen (s. 31) Lasse Lampenius

Webbinarium-reklamen (s. 53), Vippe Leminen

ISBN 978-952-67305-8-5 (mjukpärm)

ISBN 978-952-67305-9-2 (PDF)

Projektets styrgrupp 2023–2026

Jennika Friman, kulturdirektör, Hangö stad

Sanna Himmelroos, tf. kulturchef, Raseborgs stad (*med mellan 09.2024–02.2025*)

Britta Idman, viceordförande, kulturnämnden i Hangö

Katja Köngäs, rektor, Västra Nylands dansinstitut Hurja Piruetti

Lotta Lerviks, kulturchef, Raseborgs stad (*borta mellan 09.2024–02.2025*)

Tina Nordman (ordförande), bildnings- och fritidsdirektör, Raseborgs stad

Peter Roos, kultur- och fritidschef, Raseborgs stad (*med mellan 02.2024–12.2025*)

Lena Sommer, rektor, Hangö medborgarinstitut (*fr.o.m.06.2025*)

Riitta Vallin, ordförande, bildningsnämnden i Raseborg (*t.om 05.2025*)

**”Jag har lärt mig att vi
definitivt behöver
mera gemensam
diskussion och mer
vilja att mötas.”**

-Verkstadsdeltagare-

Innehåll

Sammanfattning	6
Tiivistelmä	8
Summary	10
Från punktinsatser till samspel	14
Konstskolor och verksamhet i regionen	14
Dans och cirkus	14
Musik	15
Bildkonst	16
Teater	17
Mediakonst - en bro till jämlikhet?	19
Ordkonst - en möjlig utvecklingsriktning?	20
Hantverk – rötter som framtida resurs	22
Skillnader i verksamhetsmiljöer och resurser	23
Strukturella förändringar i startskedet	24
Gemensam struktur och samordning	25
Nationell utveckling och lagreform	26
Sammanfattning av utgångsläget	27
Kommunikation i fokus	28
Webbsidan som gemensam informationspunkt	28
SkapaLetter – nyhetsbrevet som höll ihop nätverket	29
SkaPaus – låg tröskel, kontinuitet och dialog	30
Personlig kontakt med lärare och aktörer	32
Webbartiklar, pressmeddelanden och mediesynlighet	32
Sociala medier och snabbare spridning	34
Tillgänglig och flerspråkig kommunikation	34
Från dialog till förankring	35
Bygga nätverk – från verkstäder till arbetsgrupper	36
Sammanfattning av resultaten av verkstäderna (verkstäder 1–2)	36
Deltagandet i verkstäder och respons	38

Regionala och nationella nätverk	38
Arbetsgrupperna formas	39
Kommunikationsgruppen	39
GKU-forum	39
Från eldsjälar till hållbara strukturer	40
Fortbildning och pedagogisk utveckling	41
Andra aktörer och samarbetspartners	42
Samarbete med Konstuniversitetet	42
Diskussioner med Finlandsmodellen	43
Hangö medborgarinstitut som strategisk samarbetspartner	45
Västra Nylands folkskola VNF som samarbetspartner och lokal resurs	47
Tako r.f. som samarbetspartner och lokal resurs	48
Luckan Raseborg och Konstbubblan som samarbetspartner och resurs	49
De första gemensamma stegen mot en ökad delaktighet	51
Tillgänglighet kräver mer än god vilja	51
Stöd, verktyg och dialog för tillgänglighet	52
Elevernas delaktighet – <i>framtidialoger med Ansvarsagenterna</i>	54
Att skapa position för konstundervisningen	56
När struktur blir möjliggörare	58
Projektets förslag är att grunda KONSTINSTITUT X	60
Gemensam pedagogisk grund	60
En sammanhängande lärstig	61
Gemensam läroplansarkitektur	61
Ekonomisk hållbarhet och uppföljning	62
Femårig utvecklingsstig	63
Ett regionalt konstinstitut	64
Från enskilda tillsatser till gemensam riktning	66
Mediakonst mindmap.....	69

Sammanfattning

Under perioden hösten 2023 till våren 2026 bedrevs ett aktivt och konkret utvecklingsarbete. Arbetet inleddes med en nulägeskartläggning och djupintervjuer, och fortsatte genom utvecklingsverkstäder, nätverksträffar, tillgänglighetswebbinarier och dialogbaserade processer. Inom projektet byggdes en gemensam lägesbild upp, nya verksamhetsmodeller testades, styrdokument producerades och ett aktivt påverkansarbete genomfördes. Kommunikations-samarbetet stärktes systematiskt och nya samarbetsstrukturer etablerades i regionen.

I Hangö låg fokus särskilt på nätverksbyggande, påverkansarbete och på att skapa förutsättningar för att i framtiden kunna inleda grundläggande konstundervisning inom bildkonst. I Raseborg koncentrerades arbetet på att stärka nätverket, utveckla påverkansarbetet och stöda de mindre konstskolorna. En viktig del av detta var att skapa en stabilare grund för verksamheten, bland annat genom att initiera läroplansarbete och trygga förutsättningarna för fortsatt finansiering.

Utgångspunkten för arbetet var en tydlig insikt om att trots stark kompetens och engagerade aktörer i regionen begränsas utvecklingen av strukturella utmaningar. Skillnader i resurser och verksamhetsmodeller, ett ojämnt utbud samt sårbara lärarresurser försvagar tillgänglighet och kontinuitet. Långsiktig utveckling och pedagogisk förnyelse riskerar att hamna i skymundan när verksamheten bygger på begränsade resurser och enskilda personer och aktörer.

Under projektet identifierades ett tydligt behov av att stärka delaktigheten både bland barn och unga och bland lärare, samt att förbättra tillgängligheten till den grundläggande konstundervisningen i hela regionen. De nuvarande arbetssätten räcker inte längre till för att möta dessa behov.

Inom projektet piloterades verksamheten Ansvarsagenterna, som stärker ungas delaktighet, och vars resultat ger en konkret grund för fortsatt utveckling.

Projektet har visat att lösningarna finns, men att deras genomförande kräver strukturella beslut, en utvecklingsinriktad attityd och öppna processer. Modeller för samarbete, kommunikation, delaktighet och utveckling har redan byggts upp och testats. Om åtgärdsförslagen förs vidare kan förändringar synas i praktiken relativt snabbt. Denna rapport sammanfattar projektets centrala resultat, analyser och lärdomar. Projektets slut innebär inte att arbetet avslutas, utan att nästa fas som genomförande och förankring av strukturer inleds. Rapporten är i första hand avsedd som grund för det fortsatta arbetet i Hangö och Raseborgs städer samt inom det regionala GKU-forumet.

Framtidens grundläggande konstundervisning avgörs inte av enskilda åtgärder, utan av de val vi gör för att skapa hållbara strukturer och en gemensam riktning.

”Det är uppfriskande att se hur människor kämpar med liknande frågor, trots att både arbetsbilden och branschen kan se väldigt olika ut.”

-Konstpedagog-

Tiivistelmä

SKAPA Position oli alueellinen kehittämishanke, jonka tavoitteena oli vahvistaa ja kehittää taiteen perusopetusta Raaseporissa ja Hangossa. Hanke toimi yhteisenä alustana, jossa eri taiteenalojen toimijat kohtasivat, analysoivat nykytilannetta ja ideoivat ja kokeilivat yhdessä uusia toimintatapoja. Hankerahoituksen haki ja projektin kotipesänä toimi Raaseporin kaupungin kulttuuripalvelut. Hankkeen rahoitti Svenska kulturfonden.

Syksyn 2023 ja kevään 2026 välisenä aikana toteutettiin aktiivista ja konkreettista kehittämistyötä. Työ käynnistyi nykytilan kartoituksella ja syvähaastatteluilla, ja jatkui kehittämistyöpajojen, verkostotapaamisten, saavutettavuuswebinaarien sekä dialogiin perustuvien prosessien kautta. Hankkeessa rakennettiin yhteistä tilannekuvaa, kokeiltiin uusia toimintamalleja, tuotettiin toimintaa ohjaavia asiakirjoja ja tehtiin aktiivista vaikuttamistyötä. Viestintäyhteistyötä vahvistettiin systemaattisesti, ja alueelle luotiin uusia yhteistyörakenteita.

Hangossa painopiste oli erityisesti verkostojen rakentamisessa, vaikuttamistyössä sekä edellytysten luomisessa sille, että kuvataiteen perusopetus voitaisiin tulevaisuudessa käynnistää. Raaseporissa työ keskittyi verkoston vahvistamiseen, vaikuttamistyön kehittämiseen ja pienempien taidekoulujen tukemiseen. Tärkeä osa tätä oli vakaamman perustan luominen toiminnalle muun muassa käynnistämällä opetussuunnitelmatyö ja turvaamalla edellytyksiä toiminnan jatkorahoitukselle.

Työn lähtökohtana oli selkeä havainto siitä, että vaikka alueella on vahvaa osaamista ja sitoutuneita toimijoita, kehitystä rajoittavat rakenteelliset haasteet. Erot resursseissa ja toimintamalleissa, epätasainen tarjonta sekä haavoittuvat opettajaresurssit heikentävät saavutettavuutta ja jatkuvuutta. Pitkäjänteinen kehittäminen ja pedagoginen kehittyminen jäävät sivurooliin, kun toiminta rakentuu niukkojen resurssien ja yksittäisten toimijoiden varaan.

Hankkeen aikana tunnistettiin selkeä tarve vahvistaa sekä lasten ja nuorten että opettajien osallisuutta sekä parantaa taiteen perusopetuksen saavutettavuutta koko alueella. Nykyiset toimintatavat eivät enää riitä vastaamaan tähän tarpeeseen. Hankkeessa pilotoitiin nuorten osallisuutta vahvistavaa Vastuullisuusagentit-toimintaa, jonka tulokset tarjoavat konkreettisen pohjan jatkokehittämiselle.

Hanke on osoittanut, että ratkaisut ovat olemassa, mutta niiden toteutuminen edellyttää rakenteellisia päätöksiä, kehittämismyönteistä asennetta ja avoimia prosesseja. Yhteistyön, viestinnän, osallisuuden ja kehittämisen malleja on jo rakennettu ja testattu, jos toimenpiteiden eteenpäin viemiseen sitoudutaan, voi muutos näkyä nopeasti käytännössä. Tämä raportti kokoaa hankkeen keskeiset tulokset, analyysit ja opit. Hankkeen päättymisen ei tarkoita työn päättymistä, vaan siirtymistä päätöksiin, toimeenpanoon ja rakenteiden juurruttamiseen. Raportti on ensi kädessä tarkoitettu Hangon ja Raaseporin kaupunkien sekä alueellisen ¹TPO-foorumin jatkotyön pohjaksi.

Tulevaisuuden taiteen perusopetus ei ratkea yksittäisillä toimenpiteillä, vaan niillä valinnoilla, joilla luomme kestävät rakenteet ja yhteisen suunnan.

Bild 1 Vi blev inspirerade på evenemanget Ett kreativare Hangö för barn och unga

Foto: Paulina Rökman, 2025

¹ Hankkeessa perustettu alueellinen Taiteen perusopetuksen foorumi (Hanko, Inkoo, Raasepori ja Siuntio).

Summary

Between autumn 2023 and spring 2026, the project SKAPA Position carried out active and concrete development work. It began with a mapping of the current situation and in-depth interviews, and continued through development workshops, network meetings, accessibility webinars and dialogue-based processes. The project helped build a shared understanding of the region's situation, test new operating models, produce steering documents and carry out active advocacy. Communication between actors was strengthened systematically, and new structures for regional cooperation were established.

In Hanko, the focus was especially on network-building, advocacy and creating the conditions for launching Basic Education in Arts in visual arts in the future. In Raseborg, the work focused on strengthening the network, developing advocacy and supporting the smaller art schools. An important part of this was to create a more stable foundation for the activities, including the launch of framework documents and efforts to secure the conditions for continued funding.

The work was based on a clear recognition that, despite strong expertise and committed actors in the region, development is held back by structural challenges. Differences in resources and operating models, uneven provision and vulnerable teacher resources weaken accessibility and continuity. Long-term development and pedagogical renewal risk being overshadowed when activities depend on limited resources and individual people or organisations.

During the project, a clear need was identified to strengthen participation among children, youth and teachers, and to improve access to Basic Education in Arts across the region. Existing ways of working are no longer sufficient to meet these needs. As part of the project, the Responsibility Agents model was piloted. The model strengthens youth participation, and its results provide a concrete basis for further development.

The project has shown that solutions already exist, but that putting them into practice requires structural decisions, a development-oriented mindset and open processes. Models for cooperation, communication, participation and development have already been created and tested. If the proposed measures are taken forward, practical changes could become visible relatively quickly.

This report brings together the project's key results, analyses and lessons learned. The end of the project does not mark the end of the work, but the beginning of the next phase such as decision-making, implementation and the embedding of new structures. The report is intended primarily as a basis for continued work by the cities of Hanko and Raseborg, and within the regional forum for Basic Education in Arts.

The future of art education will not be shaped by individual measures alone, but by the choices we make to build sustainable structures and a shared direction.

Bild 2: Funderingar över mångfald och likabehandling på Dialogkortverkstaden

Foto: Susanna Louneva, 2024

Inledning

Skapa Position har under projekttiden hösten 2023 - våren 2026 fungerat som en strategisk plattform för utvecklingen av den grundläggande konstundervisningen i Raseborg och Hangö. Projektet har stärkt samverkan mellan aktörer, synliggjort strukturella behov och skapat konkreta modeller för dialog, delaktighet och gemensam riktning.

Arbetet har visat att framtidens konstundervisning inte formas genom enskilda insatser, utan genom hållbara strukturer, tydligt ansvar och långsiktig samverkan. De erfarenheter och resultat som redovisas i denna rapport utgör därför inte en avslutning, utan en övergång från projektform till strategisk implementering.

Redan innan finansieringen söktes fattades ett strategiskt beslut om att i första hand koncentrera projektet på strukturer och nätverksbyggande, snarare än på att producera nytt innehåll eller ny verksamhet. Samtidigt gjordes också öppningar för att möjliggöra nya initiativ under projekttiden.

Projektets mål formulerades utifrån den samlade bild av nuläget som framkom i regionen. Den grundläggande konstundervisningen präglades av stark kompetens och engagerade aktörer, men också av strukturella skillnader, begränsad samordning och ojämna förutsättningar för utveckling.

Mot denna bakgrund definierades målen som svar på identifierade behov med fokus på att skapa långsiktiga, hållbara lösningar snarare än enskilda insatser.

Projektets centrala mål var att

- bygga ett regionalt nätverk inom den grundläggande konstundervisningen
- utveckla gemensamma strukturer och arbetssätt
- förbättra tillgängligheten och öka delaktigheten, särskilt bland barn och unga
- stärka dialogen med beslutsfattare och det omgivande samhället

Målen är nära kopplade till varandra och bildar tillsammans en helhet för utan struktur uppstår ingen långsiktig utveckling, utan nätverk ingen samverkan, utan tillgänglighet ingen jämlikhet och utan dialog inget genomslag.

Nästa steg handlar om att förankra, vidareutveckla och genomföra de strukturer som har påbörjats. Med denna rapport läggs grunden för ett gemensamt ansvarstagande för framtidens konstundervisning i regionen.

Raseborg, 5.5.2026

Susanna Louneva, projektchef

Lasse Lampenius, projektutvecklare

Bild 3: Hur ser framtiden ut för grundläggande konstundervisning?

Foto: Sanni Riihimäki, 2023

Från punktinsatser till samspel

Konstskolor och verksamhet i regionen

Den grundläggande konstundervisningen i Raseborg och Hangö ordnas av flera aktörer inom olika konstarter. Verksamheten omfattar musik, dans, cirkus, bildkonst och teater. Verksamheten bedrivs av flera *aktörer* *Hangon Baletti- ja liikuntakoulu*, *Musikinstitutet Raseborg*, västra Nylands dansinstitut *Hurja Piruetti*, *Teaterskolan Konfetti* och *Bildkonstskolan Colorikus*. (Raseborgs stad, 2025)

Verksamheten har vuxit fram över tid och präglas av olika organisatoriska lösningar, finansieringsmodeller och utvecklingsnivåer. Detta har skapat ett mångsidigt utbud, men också en fragmenterad helhet.

Dans och cirkus

Hurja Piruetti är en tvåspråkig privat läroanstalt som erbjuder målinriktad och professionell undervisning i dans och cirkuskonst. Cirkusundervisningen ges enligt den allmänna lärokursen och dansundervisningen enligt både allmän och fördjupad lärokurs enligt den grundläggande konstundervisningen.

Undervisningen omfattar flera nivåer och bygger på egna läroplaner med fokus på tekniska färdigheter, kreativitet och långsiktigt lärande. Verksamheten är pedagogiskt stark och aktiv i regionalt och nationellt utvecklingsarbete. Samtidigt bygger den i stor utsträckning på projektfinansiering, vilket innebär att en central aktör saknar långsiktigt strukturellt stöd. Hurja Piruetti grundades 1995.

Hangon Baletti- ja Liikuntakoulu är en privat, familjedriven läroanstalt som grundades 1965. Skolan erbjuder grundläggande konstundervisning i dans för barn, unga och vuxna enligt både allmän och fördjupad lärokurs. Undervisningen är målinriktad och ger möjlighet att avlägga såväl grundstudieintyg som slutbetyg inom den fördjupade lärokursen.

Verksamheten är pedagogiskt ambitiös och bygger på en tydlig progression i lärandet. Samtidigt är organisationen liten, med en undervisande rektor som bär huvudansvaret för verksamheten och en lärare. De begränsade personresurserna påverkar förutsättningarna för ett långsiktigt och målinriktat utvecklingsarbete.

Både rektorn och läraren arbetar parallellt med andra uppdrag, och dansskolan sköts som en bisyssla. Verksamheten upprätthålls med stort engagemang, men med begränsade strukturella resurser.

Musik

Musikinstitutet Raseborg är en tvåspråkig kommunal läroanstalt som erbjuder undervisning enligt den fördjupade lärokursen inom grundläggande konstundervisning. Verksamheten är regional och omfattar undervisning i Ingå, Hangö, Karis och Ekenäs.

Institutet har en lång tradition och erbjuder ett brett instrumentutbud samt gruppundervisning, orkester- och körverksamhet. Undervisningen finansieras genom statsandelar och deltagaravgifter och representerar en etablerad och strukturerad modell för konstundervisning.

Musikinstitutets undervisning och breda instrumentutbud har byggts upp genom ett långvarigt samarbete mellan de tre kommunerna sedan år 1993.

Musikundervisningen i regionen har dock ännu äldre rötter och kan spåras tillbaka till 1970-talet.

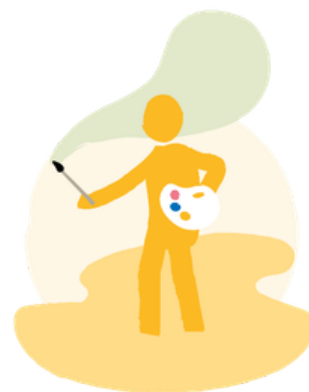
Under 2017–2023 var musikinstitutet sammanslaget med medborgarinstitutet under namnet Raseborgs Kulturinstitut. Det innebar att verksamheten delvis fungerade inom ramen för medborgarinstitutets verksamhetskultur och förutsättningar vilka påverkade möjligheterna att utveckla verksamheten utifrån den grundläggande konstundervisningens egna behov och långsiktiga utvecklingslogik. I samband med organisationsförändringen 2024 återetablerades musikinstitutet som en självständig läroanstalt. När projektet inleddes befann sig verksamheten i en fas där den egna identiteten och rollen i regionen höll på att stärkas och tydliggöras.

Bildkonst

Bildkonstskolan Colorikus erbjuder undervisning enligt den allmänna lärokursen inom grundläggande konstundervisning och fungerar inom **Raseborgs medborgarinstitut**. Bakgrunden till verksamheten går tillbaka till Västnylands bildkonstskola, som grundades 1982 och drevs av en förening fram till 2010. Sedan dess har verksamheten administrerats av Raseborgs medborgarinstitut.

Planering, resursfördelning och praktiska arrangemang sköts som en del av den medborgarinstitutets helhet. Verksamheten utgår i hög grad från den fria bildningens kursstruktur, vilket skiljer sig från den långsiktiga och målstyrda pedagogiken som präglar grundläggande konstundervisning. Detta påverkar möjligheterna att arbeta systematiskt med utvecklingen och skapa kontinuitet samt en gemensam verksamhetskultur på lång sikt.

Vid projektets start saknade Colorikus en fastställd läroplan, vilket försvårade en strukturerad utveckling av verksamheten. Planeringsansvaret låg hos en planerande lärare som saknade bakgrund inom bildkonst och hade begränsade timresurser, vilket ytterligare påverkade förutsättningarna för pedagogisk utveckling.

När denna resurs blev tjänstledig 2024 övergick ansvaret till medborgarinstitutets rektor, vilket innebar att utvecklingsarbetet koncentrerades till redan begränsade resurser.

Teater

Teaterskolan Konfetti erbjuder teaterundervisning enligt den allmänna lärokursen inom grundläggande konstundervisning och verkar inom **Raseborgs medborgarinstitut**. Verksamheten inleddes 2019 och bedrevs under läsåren 2019–2024 i samarbete med Västnylandska Ungdomsringen (VNUR).

Undervisningen är tvåspråkig och genomförs med en tvåläraarmodell, där undervisning ges parallellt på svenska och finska. Detta möjliggör språklig inkludering och en bred målgrupp, och modellen har utvecklats som ett sätt att möta regionens tvåspråkiga verklighet.

Kopplingen till den fria bildningens kursstruktur innebär utmaningar, eftersom den inte stödjer den grundläggande konstundervisningens krav på utveckling, kontinuitet och målstyrning.

De administrativa resurserna har varit begränsade och den planerande läraren har saknat substanskompetens inom teaterverksamhet, vilket har påverkat möjligheterna att utveckla verksamheten långsiktigt. Vid projektets start fanns behov av att uppdatera läroplanen och stärka de strukturer som stöder pedagogisk utveckling, kontinuitet och kvalitet.

I början av projektet avslutade samarbetet med VNUR vilket utmanade verksamheten betydligt. De hade finansierat den andra dramapedagogen och föreställningsverksamhet mellan 2019–2024.

Inom projektet utarbetades ett förslag till verksamhetsmodell för teaterundervisningen baserad på tvåläraarmodellen. Förslaget godkändes av Raseborgs kultur- och fritidsnämnd på hösten 2024, som samtidigt säkerställde finansieringen för fortsatt verksamhet

Mediakonst - en bro till jämlikhet?

När projektet inleddes fanns det många diskussioner om jämställdhet inom den grundläggande konstundervisningen i projektgruppen. En särskild fråga gällde pojkars deltagande. Enligt Utbildningsstyrelsens utredning "*Grundläggande konstundervisning 2020*" är under 20 procent av eleverna inom den grundläggande konstundervisningen i Finland pojkar. Skillnaderna mellan konstformerna är ändå stora: pojkar är tydligare representerade inom arkitektur och mediakonst, medan flickor utgör majoriteten inom de flesta andra konstområden (Luoma, 2021).

Inom projektgruppen väckte detta frågor om hur verksamheten i Hangö och Raseborg kunde utvecklas så att fler barn och unga hittar en meningsfull väg in i konstundervisningen. Diskussionen handlade inte om att skapa undervisning "för pojkar", utan om att bredda utbudet och hitta konstformer, arbetssätt och teman som kan locka nya elevgrupper.

Mediakonst identifierades då som en möjlig utvecklingsriktning som kunde fungera som en bro mellan flera konstområden och knyta samman bild, ljud, berättande, teknik, rörelse och digitala uttrycksformer. På så sätt kunde mediakonsten också fungera som ett slags bindemedel mellan olika läroanstalter och konstformer. Den kunde öppna för samarbete mellan till exempel bildkonst, musik och teater, och samtidigt erbjuda en samtida och igenkännbar ingång till konstundervisningen för unga.

Inom projektet gjordes också en plan (bilaga 1) för hur mediakonst kunde tas med i Musikinstitutet Raseborgs utbud.

Planen kopplade mediakonsten till institutets befintliga verksamhet och till möjligheterna att utveckla nya, ämnesövergripande undervisningsformer. På så sätt blev mediakonsten inte bara en idé om ett nytt ämnesområde, utan ett konkret förslag för hur utbudet kunde breddas inom en befintlig regional struktur.

Inom projektet lyftes även distans- och hybridundervisning fram som en möjlighet, särskilt med tanke på regionens geografi. I en region där elevunderlaget på enskilda orter kan vara litet kan mediakonst och digitala arbetssätt skapa nya möjligheter till gemensamma grupper, samplanering och regionalt samarbete.

Mediakonst kunde fungera som ett strategiskt verktyg för att öka tillgängligheten, bredda deltagandet och utveckla mer mångsidiga former för grundläggande konstundervisning i Hangö och Raseborg.

Ordkonst - en möjlig utvecklingsriktning?

Inom projektet diskuterades möjligheten att utveckla ordkonstundervisning i Raseborg i dialog med Sydkustens ordkonstskola och SKAPA/ordkonst-projektet vid Åbo Akademi. Ordkonst sågs som en intressant möjlighet, eftersom konstformen förenar berättande, språk, identitet, scenkonst, bildkonst och mediekultur. I en tvåspråkig region som Raseborg kunde den också stärka språklig och kulturell delaktighet.

Samtidigt kopplade diskussionerna an till den bredare utvecklingen i Svenskfinland, där målet varit att öka tillgången till ordkonst för barn och unga, stöda nya aktörer och stärka kvaliteten genom kurser och fortbildning (Sydkustens landskapsförbund, 2021; Sydkustens ordkonstskola, u.å.; Åbo Akademi, u.å.).

Under projektperioden hittades ändå ingen fungerande modell för att starta ordkonstundervisning i Raseborg. Frågor om ansvar, finansiering, lärarresurser, elevunderlag och långsiktig struktur kunde inte lösas inom projektets ramar. Arbetet gick därför inte vidare till konkret planering eller pilotverksamhet.

Ordkonstspåret stannade därmed på idé- och diskussionsnivå, men bidrog till att bredda synen på möjliga framtida konstområden i regionen. Ordkonst kvarstår som en relevant utvecklingsmöjlighet, särskilt om en starkare regional struktur för grundläggande konstundervisning byggs upp.

Bild 4: Ordkonst på Ansvarsagenternas verkstad i form av Erasure Poetry

Foto: Susanna Louneva, 2025

Hantverk – rötter som framtida resurs

Projektgruppen identifierade även hantverk som ett möjligt utvecklingsområde inom den grundläggande konstundervisningen i regionen. Under projektperioden etablerades kontakter och diskuterades samarbetsmöjligheter med rektorn för Södra Finlands Taito hantverks- och formgivningsskola. Som en del av arbetet intervjuades även verksamhetsledaren för Taito Nyland för att fördjupa förståelsen för verksamhetsmodeller och utvecklingsmöjligheter inom området.

Bakgrunden var att Raseborg har en stark hantverks- och brukstradition var det finns områden där hantverk, materialkunnande och praktisk yrkesskicklighet har långa historiska rötter. I Ekenäs syns detta bland annat i stadens borgar- och hantverkartraditioner. Och i Fiskars är hantverkstraditionen särskilt starkt knuten till brukshistorien. Hantverket i Raseborg inte bara historia utan lever kvar på många sätt. Till exempel i Fiskars lever hantverksskunnandet vidare i glas, keramik, smide, trä, textil, design, smycken, möbelvård och -snickeri och samtida konsthantverk.

Hantverk sågs därför som en konstform som ligger nära regionens identitet och lokala kunnande. Det fanns också konkreta förutsättningar att bygga vidare på med hjälp av professionella hantverkare, verkstadsutrymmen, föreningsverksamhet, utrustning som grafikpress och keramikugn samt nya miljöer för skapande, till exempel makerspace-verksamhet.

Dockteater kom fram som en särskilt intressant möjlighet i Raseborg, och framför allt i Fiskars, där det finns kunnande inom området. Dockteater binder samman hantverk, materialkunnande, bildkonst, berättande och teaterkonst, och kunde därför fungera som en naturlig bro mellan olika konstformer. Ur projektets perspektiv vore dockteater en utvecklingsriktning som kunde vara värd att pröva,

om det finns tillgång till lärare, lokalt intresse och en struktur som gör verksamheten möjlig att genomföra.

Hantverk diskuterades även ur ett tillgänglighets- och delaktighetsperspektiv. En praktisk, materialbaserad och formgivande konstform kunde erbjuda nya vägar in i konstundervisningen och eventuellt locka elevgrupper som inte i första hand söker sig till de redan etablerade konstformerna. På så sätt kunde hantverk bidra till att bredda utbudet och göra den grundläggande konstundervisningen mer mångsidig.

Inom projektets tidsram fanns det ändå inte möjlighet att utveckla frågan vidare till en konkret plan eller pilot. Hantverksspåret stannade därför på diskussions- och idéstadiet. Samtalen visade ändå att hantverk kunde vara en stark framtida utvecklingsriktning för regionen, särskilt om Raseborg går vidare mot en mer samlad struktur för grundläggande konstundervisning.

Skillnader i verksamhetsmiljöer och resurser

En central utgångspunkt vid projektets start var att aktörerna arbetar med väldigt olika resurser, verksamhetslogik och arbetskulturer. Aktörerna verkade under olika organisatoriska förutsättningar från etablerade läroanstalter med statsandelar till verksamheter som byggde på projektfinansiering eller varierande personresurser.

Dessa skillnader påverkade möjligheterna att planera långsiktigt, utveckla verksamheten och erbjuda likvärdig undervisning. Samtidigt verkade vissa aktörer inom ramar som inte fullt ut stödde den grundläggande konstundervisningens behov av kontinuitet och målstyrning.

“I perceived two different energies or atmospheres in the room. In situations with different power dynamics and different organisations, the dialogue cards workshop can be challenging. “

-Verkstadsfacilitator-

Strukturella förändringar i startskedet

Projektet inleddes i ett skede av förändring i det regionala konstundervisningsfältet. År 2023–2024 skedde flera centrala förändringar

- Västnyländska ungdomsringen drog sig ur samarbetet kring Konfetti
- Hangon Baletti- ja Liikuntakoulu genomgick ett ägarbyte
- Kulturinstitutet upplöstes och verksamheter delades upp igen till musikinstitut och medborgarinstitut

Dessa förändringar påverkade fältet på många sätt

- ökade behovet av tydligare strukturer och ansvarsfördelning skapade osäkerhet kring kontinuitet och utvecklingsriktning
- synliggjorde sårbarheten inom personresurserna och projektbaserade lösningar
- förstärkte behovet av samordning mellan aktörer

Samtidigt öppnade förändringarna också upp ett utrymme för omprövning och utveckling.

Gemensam struktur och samordning

Trots ett brett utbud saknades en tydlig övergripande struktur för samarbete, styrning och utveckling. Aktörerna arbetade till stor del parallellt, med begränsade gemensamma processer. Detta innebar att utvecklingsarbete skedde ojämt, resurser användes ineffektivt, samverkan var personberoende och helhetsbilden av konstundervisningen saknades.

Samarbete förekom och till viss grad fanns det en vilja till dialog, men i praktiken arbetade rektorer, administrativ personal och lärare i stor utsträckning inom sina egna organisationer. De olika organisationskulturerna och resursförutsättningarna gjorde det utmanande att bygga upp ett mer systematiskt och långsiktigt samarbete.

Helheten innebar att den gemensamma lägesbilden var svag och att det saknades en tydlig regional struktur för samordning och utveckling. Detta påverkade möjligheterna att nå elever, stöda lärare och driva ett sammanhållet utvecklingsarbete och synliggjorde behovet av tydligare ansvar, starkare samverkan och mer hållbara strukturer för konstundervisningen i regionen.

*Bild 5: Uppvärmningsövning på verkstad I
Foto: Sanni Riihimäki, 2023*

Nationell utveckling och lagreform

“Grundläggande konstundervisning (GKU) är målinriktad undervisning i olika konstarter som ordnas utanför den allmänna skolan, främst för barn och unga. Undervisningen stärker elevernas uttrycksförmåga och ger beredskap för fortsatta studier inom konstområdet. “

-Utbildningsstyrelsen, 2023-

Projektet startade i ett skede då den grundläggande konstundervisningen (Finlex, 1998) nationellt var under förändring.

Diskussioner om lagreform lyfte fram behovet av tydligare och mer jämlika strukturer, utvecklad finansieringsmodell, ökad tillgänglighet och deltagande och stärkt regional samverkan. (UKM, 2026)

Lagreformen är en viktig möjlighet, men för Raseborg–Hangö-området innebär den också tydliga risker. Verksamheten bygger på små och delvis sårbara strukturer, tvåspråkighet kräver extra resurser och tillgången till behöriga lärare är begränsad. Långa avstånd, små elevunderlag och nuvarande splittrade organisationsmodeller påverkar direkt undervisningens tillgänglighet och kontinuitet.

SKAPA Position koordinerade beredningen av Raseborgs stads utlåtande om reformen av den grundläggande konstundervisningen. I utlåtandet betonar Raseborgs stads kultur- och fritidsnämnd (2025) behovet av långsiktiga strukturer, hållbar finansiering, stärkt tillgänglighet, språkmedvetenhet, jämlikhet och tydliga lokala ansvarsförhållanden. Särskilt lyfts de realistiska verksamhetsvillkoren för små, tvåspråkiga och regionalt utspridda aktörer fram. Reformen får inte bara fungera för stora urbana aktörer, utan måste också trygga livskraften i mindre regioner. Den nationella utvecklingen förstärker bilden av att lokala lösningar behöver kopplas till större strukturella förändringar.

Sammanfattning av utgångsläget

När SKAPA Position inleddes hösten 2023 präglades regionen av

- ett rikt men fragmenterat utbud
- skillnader i resurser och strukturer
- förändringar och omställningar i flera organisationer
- utmaningar i tillgängligheten
- avsaknad av utvecklingsnätverk

Bild 6: Nätverket besöker Hurja Piruetti på SkaPaus

Foto: Susanna Louneva, 2025

Samtidigt fanns en vilja till samarbete och utveckling utgjorde grunden för projektets uppdrag → att samla aktörer, stärka samverkan och skapa förutsättningar för en mer jämlik, tillgänglig och långsiktigt hållbar grundläggande konstundervisning i regionen.

”Samarbete och den tvärkonstnärliga verksamhetens betydelse har blivit allt viktigare i mitt eget arbete.”

-Verkstadsdeltagare-

Kommunikation i fokus

Ett utvecklingsarbete som SKAPA Position hade inte varit möjligt utan aktiv, tydlig och kontinuerlig kommunikation. Det förutsatte att information inte bara förmedlades uppifrån, utan att kommunikationen fungerade som en del av själva utvecklingsmetoden.

Kommunikation användes därför både för att informera, samla människor, bygga förtroende och skapa möjligheter till dialog. Projektet arbetade med flera parallella kommunikationssätt som SkapaLetter-infobreven, webbsidor, webbartiklar, sociala medier, mejl, personliga kontakter, nätverksträffar, månatliga SkaPaus-morgonkaffet, pressmeddelanden, mediesynlighet och deltagande i både lokala, regionala och nationella nätverk. Genom dessa kanaler kunde projektet hålla kontakt med fältet synliggöra det arbete som gjordes och samtidigt fånga upp behov, frågor och utvecklingsidéer från lärare, rektorer, tjänsteinnehavare, beslutsfattare, unga och andra aktörer.

Webbsidan som gemensam informationspunkt

Projektets webbsida fungerade som en central plats för basinformation, aktuella länkar och dokumentation. Där samlades information om projektets mål, verksamhetsområde, finansiär, styrgrupp, konstskolorna i regionen, pressmeddelanden, artiklar i medier och samarbetspartners. Webbsidan gjorde projektet lättare att hitta och gav samtidigt nätverket en gemensam referenspunkt. Under projektets gång uppdaterades sidorna också för att bättre motsvara nätverkets behov. (Raseborgs stad, 2026a.)

I SkapaLetter beskrevs den förnyade webbsidan som en plats där det fanns artiklar och händelser, projektinfo, information om träffarna, ersättningar, nyhetsbrev, nätverket och Ansvarsagenterna. På så sätt blev webbsidan inte en statisk projektsida, utan en del av projektets levande kommunikationsstruktur.

SkapaLetter – nyhetsbrevet som höll ihop nätverket

Nyhetsbrevet SkapaLetter var en viktig kanal för att regelbundet informera nätverket. Det beskrevs som Hangös och Raseborgs SKAPA Position-projekts infobrev och utkom ungefär 5–7 gånger per år. Infobrevet var tvåspråkigt och samlade aktuell information om evenemang, webinarier, nätverksträffar, SkaPaus-morgonkaffet, samplanering, utbildningar, kampanjer och aktuell information om den nationella utvecklingen av grundläggande konstundervisning.

Bild 7: Diskussioner om verksamheten på första verkstaden

Foto: Sanni Riihimäki, 2024

Brevet fyllde flera funktioner samtidigt. Det informerade om kommande verksamhet, bjöd in till deltagande, dokumenterade processer och påminde nätverket om att utvecklingsarbetet pågick kontinuerligt. I praktiken blev SkapaLetter ett sätt att sänka tröskeln för deltagande för man behövde inte vara med aktivt för att ändå kunna följa med vad som hände, vilka frågor som var aktuella och var det fanns möjligheter att komma med.

SkaPaus – låg tröskel, kontinuitet och dialog

SkaPaus utvecklades som en återkommande mötesform för nätverket. SkaPaus - morgonkaffet ordnades på Teams den första fredagen i månaden, där deltagarna kunde höra vad som pågick inom projektet och nätverket samt själva berätta vad de arbetade med. En gång per säsong ordnades träffarna även fysiskt. På våren 2025 träffades nätverket i Karis och bekantade sig med konstskolornas utrymmen, medan decemberträffen "*Glögg och bubbel*" i Konstbubblan användes för gemensam reflektion över projektets betydelse, resultat och sådant som ännu hade blivit ogjort. Det gjordes också en "hands on" -inspirationseftermiddag i VNF's (Västra Nylands folkhögskola) Maker's Space där deltagarna fick prova och göra själv².

² <https://www.raseborg.fi/artiklar/grundlaggande-konstundervisning/kreativa-rum/>

Det viktiga med SkaPaus var dess låga tröskel. Formatet var lätt att delta i, krävde inte lång förberedelse och gav utrymme för både information och informellt erfarenhetsutbyte. Under hösten 2025 hade SkaPaus -morgonkaffen teman som Fiskarsin Bändikerho, Ansvarsagenterna, konstläger.

SkaPaus visar tydligt hur kommunikationen i projektet inte bara handlade om att skicka ut information, utan om att skapa rum där aktörerna kunde mötas, tänka högt och bli påminda om att de var en del av en större helhet.

Personlig kontakt med lärare och aktörer

Utöver de synliga kommunikationskanalerna gjordes mycket av kommunikationsarbetet genom direkt kontakt. Projektutvecklaren höll regelbundet kontakt med lärare och andra aktörer, frågade om behov, förde vidare information och fungerade som en länk mellan projektet och vardagen i konstskolorna. Den här typen av kommunikation var avgörande eftersom mycket av utvecklingsarbetet berörde personer som redan hade begränsat med tid och resurser för gemensam planering.

Den personliga kontakten gjorde det möjligt att fånga upp frågor som inte alltid syns i mötesprotokoll eller enkäter såna som vad som fungerar i praktiken, var det finns osäkerhet, vilka behov som är akuta och vilka idéer som ännu inte har fått form. På så sätt blev den löpande dialogen med lärarna en viktig del av projektets kunskapsunderlag.

Webbartiklar, pressmeddelanden och mediesynlighet

På projektsidan publicerades projektets webbartiklar som fungerade både som dokumentation och som kommunikation utåt. De synliggjorde konkreta händelser, till exempel nätverksträffar, kreativa rum, Kreativare Hangö, Ansvarsagenterna och kampanjveckan Kreativitet i politiken. Evenemanget i Hangö våren 2025 beskrevs till exempel som en kväll med inspiration och diskussion kring konsthobbyer, där ungefär trettio deltagare samlades för att diskutera konstens betydelse för barn och unga samt framtiden för konsthobbyer i Hangö. Den här typen av artiklar var viktiga eftersom de gjorde utvecklingsarbetet synligt även för dem som inte deltog direkt i processerna. De gav projektet en röst och hjälpte till att visa att grundläggande konstundervisning är en del av kommunens bredare kultur-, bildnings- och välfärdsarbete.

Projektet arbetade också aktivt med extern synlighet och kommunicerade aktivt med den lokala pressen. På webbsidan sammanställdes alla pressmeddelanden och de publicerade medieartiklar om projektet i bland annat Västra Nyland, Svenska Yle och Etelä-Uusimaa. Under projektiden publicerades sammanlagt sju artiklar om projektet och den grundläggande konstundervisningen, och projektet lyftes även på radio i Yle Västnyland. Mediesynligheten bidrog till att öka kunskapen om vad grundläggande konstundervisning är, varför den är viktig och vilka utvecklingsbehov som finns i regionen.

Sociala medier och snabbare spridning

Den externa kommunikationen byggde inte enbart på stadens webbsida och nyhetsbrev, utan även på snabbare och mer vardagsnära kanaler. Projektet använde också sociala medier som en kanal för synlighet och spridning. På Facebook och Instagram publicerades om projektets aktuella evenemang, men mestadels delades nätverkets inlägg och information om aktuella artiklar och händelser på GKU-fältet.

Sociala medier lämpade sig särskilt för att dela aktuella evenemang, påminnelser, bilder och lättillgänglig information. De fungerade också som ett sätt att nå personer som kanske inte aktivt följer stadens webbsidor eller prenumererar på nyhetsbrev. Under projekttiden blev följarrantalet på Facebook 244 och Instagram 152.

Tillgänglig och flerspråkig kommunikation

Eftersom projektet verkade i en tvåspråkig region var språket en viktig del av kommunikationsarbetet. Nyhetsbreven producerades på svenska och finska, och i flera sammanhang uppmuntrades ett flexibelt blandspråk för att göra deltagandet lättare. Kommunikationen fungerade också som en del av projektets tillgänglighetsarbete. Det handlade inte bara om vad som kommunicerades, utan också om hur. Tydligt och klart, tvåspråkigt, inbjudande och med medvetenhet om olika deltagares behov.

Från dialog till förankring

Under projektperioden genomfördes ett omfattande utvecklingsarbete som kombinerade kartläggning, samskapande, fortbildning, nätverksbyggande, påverkansarbete och konkret strukturutveckling. Arbetet utgick från servicedesign och olika deltagande utvecklingsverktyg samt konstbaserade metoder. Arbetet följde en systematisk utvecklingslogik, men processerna genomfördes på flera nivåer samtidigt och var delvis sammanflätade. Det inleddes med kunskapsinsamling genom enkäter, intervjuer och kartläggningar, följt av gemensam analys av nuläge, behov och utvecklingsmöjligheter. Lägesbilden låg till grund för utvecklingsverkstäder, webinarium, studiebesök, samplanering och institutinriktade arbetsprocesser, samtidigt som kontinuerlig dialog, nätverksbyggande och strukturutveckling pågick parallellt. De behov och idéer som identifierades omsattes successivt i konkreta förslag, arbetsmodeller och prototyper. Under projektet fördes en kontinuerlig dialog med aktörer på olika nivåer.

Projektet fungerade både som en samlande plattform och som en aktiv motor för förändring. Insatserna riktades dels till läroanstalternas interna utveckling, dels till den regionala strukturen för grundläggande konstundervisning och dess synlighet ikommunerna.

Bygga nätverk – från verkstäder till arbetsgrupper

En central del av projektet var att samla aktörerna inom den grundläggande konstundervisningen och skapa fungerande former för samverkan. Arbetet inleddes med intervjuer, kartläggning och gemensamma utvecklingsverkstäder där aktörer från olika konstområden, kommuner och organisationer möttes kring gemensamma frågor.

De första verkstäderna och seminarierna skapade en gemensam förståelse för nuläget, de största utmaningarna och de möjligheter som fanns i regionen. Efter hand utvecklades arbetet från enskilda träffar till mer kontinuerliga samarbetsformer. Exempel på detta var återkommande nätverksträffar, rektorsmöten som utvecklades ett regionalt forum för grundläggande konstundervisning, månatliga SkaPaus-träffar, samt en lokal kommunikationsgrupp i Raseborg.

2023 VERKSTAD I *"Varförbehövsgrundläggande konstundervisning?"*

2024 VERKSTAD II *"Hur jobbar vi och vad är det som fungerar?"*

2025 DIALOGKORTVERKSTAD I *"Från dialog till diversitet"*

2025 DIALOGKORTVERKSTAD II *"Mot mångfald i musikinstitutet"*

Sammanfattning av resultaten av verkstäderna (verkstäder 1–2)

I den första verkstaden behandlades grundläggande konstundervisning på en allmän nivå, och framtidsvisioner formulerades tillsammans. Under den andra verkstaden diskuterade deltagarna sitt eget arbete, sina arbetsförutsättningar och verksamhetens utvecklingsbehov. Den tredje verkstaden fokuserade på mångfald och institutens förutsättningar för tillgänglighetsarbete. Deltagarna visade ett

starkt engagemang och intresse. Under verkstäderna lyftes fram behov av tydligare kommunikation, bättre resursfördelning, ökad flexibilitet och starkare samarbetsstrukturer.

Kommunikation insågs som en central utmaning, både inom arbetsgemenskapen och i kontakten med elever och vårdnadshavare. Deltagarna betonade behovet av tydliga, lättförståeliga och mottagaranpassade budskap för att undvika missförstånd och skapa smidigare arbetsprocesser.

Tillit och samarbete sågs också som avgörande. En trygg arbetsmiljö förutsätter att kollegor kan lita på varandra, dela information och ta gemensamt ansvar. Nätverk, dialog och kunskapsdelning lyftes fram som viktiga för att stärka både verksamheten och arbetsgemenskapen.

Resursfrågorna framstod som en annan viktig helhet. Deltagarna efterlyste en mer hållbar användning av tid och pengar, tydligare prioriteringar och bättre resursfördelning. Det skulle kunna minska belastningen och skapa bättre förutsättningar för utveckling.

Även motivation och flexibilitet återkom i diskussionerna. Den egna motivationen påverkas av hur arbetet organiseras, möjligheten till självständighet och flexibla arbetssätt, men också av elevernas och vårdnadshavarnas engagemang. Svagt engagemang från elever eller familjer kan påverka lärarnas motivation och göra det svårare att upprätthålla långsiktighet i arbetet.

Sammanfattningsvis visar verkstadsresultaten att utvecklingsbehoven gäller både praktiska arbetsförutsättningar och verksamhetskultur. Tydligare kommunikation, starkare tillit, bättre resursplanering, aktivare nätverk och mer flexibla arbetsstrukturer är centrala för att stöda personalens motivation och möjliggöra långsiktig utveckling inom den grundläggande konstundervisningen.

Deltagandet i verkstäder och respons

Utvecklingsverkstäder som ordnades inom projektet hade i regel 22–32 deltagare per tillfälle. Efter varje verkstad samlades respons in, och deltagarna fick också önska teman för kommande träffar. Responsen var överlag positiv. Samtidigt visade svaren att deltagarna hade olika förväntningar på verkstädernas innehåll, arbetssätt och syfte. Detta kan delvis förstås mot bakgrund av de olika arbetskulturer, resurser och utgångspunkter som präglade aktörerna inom fältet.

Arrangemangen uppskattades, och deltagarna var i huvudsak nöjda med hur verkstäderna genomfördes. För att möjliggöra ett jämlikt deltagande ersatte projektet timlärare för deras medverkan i utvecklingsarbetet och i de evenemang som ordnades under projektperioden. Projektet ersatte också resekostnader i samband med deltagande i verkstäderna. På så sätt ville man säkerställa att alla aktörer inom fältet hade en möjlighet att delta i utvecklingsarbetet på så likvärdiga villkor som möjligt.

Regionala och nationella nätverk

Projektet höll också kontakt med det bredare SKAPA-fältet och deltog aktivt i Kulturums SKAPA-morgonkaffen och andra forum där olika SKAPA-projekt kunde dela erfarenheter. Den här kontakten med andra projekt och regionala forum var viktig eftersom SKAPA Position inte verkade i ett vakuum. Genom att delta i bredare diskussioner kunde projektet både bidra med lokala erfarenheter från Raseborg och Hangö och samtidigt hämta in idéer, modeller och argument från andra delar av Svenskfinland.

Arbetsgrupperna formas

Kommunikationsgruppen

Gruppen blev ett konkret exempel på hur projektet gick från diskussion till praktiskt samarbete. Gruppen grundades efter behovet av arbetade med gemensam marknadsföring t. ex i form av gemensamma Wilma-meddelanden och Kreativitet i Politiken -veckans arrangemang, informationsflöde, årsklocka för viktiga gemensamma evenemang och koordinerade anmälningstider för läroanstalterna och synliggörande av konstundervisningen i form av bland annat en gemensam webbsida och reklamtavlor.

GKU-forum

GKU-forumet startade som ett regionalt samarbetsforum för rektorer och ansvariga tjänsteinnehavare inom kultur- och fritidstjänsterna i Hangö, Ingå, Raseborg och Sjundeå. Bakgrunden var ett tydligt behov av mer kontinuerlig dialog mellan kommuner, läroanstalter och ansvariga tjänsteinnehavare, eftersom utvecklingsfrågorna ofta sträcker sig över både instituts- och kommungränser.

Syftet var att skapa en struktur där gemensamma frågor om tillgänglighet, resurser, regionalt utbud, samarbete och framtida utveckling av den grundläggande konstundervisningen kan behandlas tillsammans. Inom projektet skapades en gemensam struktur och överenskomna arbetssätt för forumet.

Forumet fortsätter efter projektperioden. Kommunerna turas om att sammankalla möten, och Hangö stad fungerar som ordförande under 2026. På så sätt bidrar projektet till att flytta samarbetet från personberoende kontakter till tydligare och mer hållbara gemensamma strukturer.

”Arbetet i kommunikationsgruppen har varit givande. Gruppen har erbjudit praktiska tips och bidragit till att utveckla arbetssätt, och från arrangörernas sida har man också strävat efter att stärka samarbetet mellan olika aktörer och främja jämlikhet.”

Från eldsjälar till hållbara strukturer

Informella nätverk fanns och flera växte fram under projektets gång, bland annat mellan lärare, fria kulturaktörer och representanter för olika läroanstalter. För att sådana nätverk och det gemensamma utvecklingsarbetet ska kunna fortsätta behöver delaktigheten tryggas strukturellt.

Det är inte hållbart att utvecklingsarbete bygger på oavlönat engagemang. Om timlärare förväntas planera, utveckla, samarbeta och upprätthålla en hög pedagogisk nivå utan ersättning, blir utvecklingen beroende av enskilda personers ork och idealism. Det här verkar vara en bredare utmaning inom branschen, särskilt inom konstformer där undervisningen ofta sker i grupp och där mycket arbete krävs utanför själva undervisningstiden för att verksamheten ska hålla tillräckligt hög kvalitet. Därför behöver strukturen stödja allas deltagande. Det måste finnas avsatt tid, tydliga ansvar och budgeterade resurser för att både timlärare och, när det är relevant, elever ska kunna delta i utvecklingsarbetet på riktigt. Först då kan utvecklingen bli jämlik, professionell och långsiktigt hållbar.

Bild 8: En gemensam webbsida
Kommunikationsgruppen och
Lasse Lampenius, 2025

Fortbildning och pedagogisk utveckling

En viktig del av SKAPA Positions arbete har varit att stärka kompetensutveckling, kollegialt lärande och pedagogisk reflektion inom den grundläggande konstundervisningen. I en region där många lärare arbetar ensamma inom sin konstform och där resurserna för fortbildning ofta är begränsade, har projektet fungerat som en möjliggörare för nätverk, kunskapsutbyte och gemensam utveckling. Projektet har under hela verksamhetsperioden aktivt förmedlat information om nationella fortbildningar, seminarier och utvecklingsforum till nätverket.

Lärare och aktörer har deltagit i bland annat

- bildkonstens morgonkaffeträffar
- studiebesök
- Bildstorm med bilkonstlärare
- Konstundervisningsdagarna med nätverket
- verkstäder kring lektions-, termins- och årsplanering

Genomprojektet blev nationella nätverk och fortbildningar mer tillgängliga även för mindre aktörer i regionen. Samtidigt synliggjordes att många lärare inom den grundläggande konstundervisningen arbetar som timlärare eller i små organisationer med begränsade resurser, vilket gör att fortbildning och utvecklingsarbete kan ske på egen tid och utan ersättning.

Projektet visade tydligt att långsiktig pedagogisk utveckling inte kan bygga enbart på individuellt engagemang, utan kräver strukturer som möjliggör kontinuerlig fortbildning, kollegialt lärande, gemensam planeringstid samt deltagande i nätverk och utvecklingsarbete.

Andra aktörer och samarbetspartners

Samarbete med Konstuniversitetet

Under projektets gång etablerades kontakt och samarbete med Konstuniversitetets projekt ³ som fokuserar på att stärka den pedagogiska kompetensen inom barns och ungas hobbyverksamhet. Projektet är en del av utvecklingsarbetet kring Finlandsmodellen för hobbyverksamhet och finansieras av Undervisnings- och kulturministeriet.

Inom ramen för samarbetet deltog SKAPA Position i projektets pedagogiska morgonkaffeträffar och presenterade det regionala utvecklingsarbetet för ett bredare nationellt nätverk. Samtidigt förmedlades information om utbildningar och fortbildningstillfällen vidare till aktörerna inom regionens grundläggande konstundervisning.

De teman som behandlades inom utbildningshelheten, såsom pedagogiskt ledarskap, delaktighet, kulturell medvetenhet, inkluderande pedagogik och barns rätt till hobbyverksamhet, låg nära de frågor som också identifierades som centrala inom SKAPA Position.

³ <https://www.uniarts.fi/projektit/pedagogisen-toiminnan-perusteet-lasten-ja-nuorten-harrastustoiminnassa/>

Diskussioner med Finlandsmodellen

Inom projektet lyftes frågan om konst- och kulturhobbyernas ställning inom Finlandsmodellen i Hangö och Raseborg. Bakgrunden var en oro för att konstklubbar och kreativa hobbyer har svårare att komma i gång än andra hobbyformer, trots att behovet av tillgängliga konst- och kulturhobbyer för barn och unga är stort. Inom de senaste åren har konst- och kulturhobbyn inom FM minskat betydligt.

SKAPA Position kallade därför till ett lunchmöte med representanter för kultur- och fritidssektorn och bildningen från Hangö stad och Raseborg, Finlandsmodellens koordinator och Luckan Raseborgs koordinator, som tidigare koordinerat kulturhobbyer inom modellen. Syftet var att skapa en gemensam lägesbild om vilka hinder finns, vilka strukturer påverkar utbudet och vad kunde utvecklas genom samarbete?

Diskussionen visade att utmaningen inte främst handlar om enskilda klubbar, utan om kulturfältets organisering. Kulturaktörerna i regionen är ofta små, splittrade och geografiskt utspridda. I jämförelse med idrottsföreningar är de mer sällan organiserade i större helheter, vilket påverkar planering, koordinering, marknadsföring och möjligheten att erbjuda ett stabilt utbud. Samtidigt konstaterades att elever ofta väljer klubbar med bekanta ledare eller tydligt igenkännbart innehåll. Det gör det svårare för nya, mindre kända eller mer specialiserade konstklubbar att locka deltagare.

För konst- och kulturhobbyer, där innehållet ibland kräver mer förklaring än t.ex en etablerad idrottsgren, blir marknadsföring och framförhållning särskilt viktiga och kulturaktörerna har begränsade möjligheter och ibland också kunskaper i marknadsföringsarbetet.

Finlandsmodellen ordnas med statlig finansiering från NTM-centralen och enligt modellens principer, där elevernas önskemål ska styra utbudet. Alla hobbyformer ska behandlas likvärdigt, och de lokala resurserna är i första hand bundna till koordinering och praktiskt genomförande.

En central slutsats var att konst- och kulturhobbyer behöver starkare samordning, tydligare hobbykoncept, bättre framförhållning och mer gemensam marknadsföring för att kunna ta plats inom modellen. SKAPA Position hade inte i uppdrag att utveckla Finlandsmodellen som sådan. Frågan berör ändå projektets kärna i att stärka nätverk, synliggöra grundläggande konstundervisning och förbättra barns och ungas tillgång till konst- och kulturverksamhet. Dialogen med Finlandsmodellen blev därför en del av projektets nätverksbyggande och påverkansarbete. Arbetet ledde inte till en omedelbar förändring av den lokala modellen, men det klargjorde behovet av fortsatt samarbete och eventuellt ett separat utvecklingsarbete kring kulturhobbyernas organisering. Finlandsmodellen kan fungera som en lågröskelväg in i konst- och kulturhobbyer, men bara om barn och unga får tillräcklig information om alternativen och kulturaktörerna har strukturer som gör det möjligt att erbjuda verksamhet hållbart.

Frågan handlar i grunden om likabehandling i praktiken. Om olika hobbyformer ska ha jämlika möjligheter räcker det inte att behandla alla aktörer exakt likadant. Konst- och kulturfältet har ofta svagare strukturer, mindre resurser och färre samlade organisationer än andra hobbyområden. Därför behövs riktade stödåtgärder för att kreativa hobbyer ska kunna utvecklas och konkurrera på jämlika villkor. Utan resurser sker det inte av sig självt.

Hangö medborgarinstitut som strategisk samarbetspartner

Redan i projektets inledningsskede kontaktades Hangö medborgarinstitut som en central samarbetspartner i arbetet med att utveckla konstundervisningen i Hangö. Tillsammans diskuterades hur verksamheten kunde stärkas stegvis, med det långsiktiga målet att skapa bättre förutsättningar för grundläggande konstundervisning i bildkonst.

Hangö medborgarinstitut framstod tidigt som en smidig, lyhörd och handlingskraftig aktör. Institutet verkar inom den fria bildningen och har en omfattande verksamhet med cirka 180 kurser per läsår, många anmälningar och ett brett nätverk av timplärare. Samtidigt är resurserna begränsade, och institutet har inte på egen hand möjlighet att bygga upp en verksamhet på den nivå som grundläggande konstundervisning kräver. Däremot finns en tydlig vilja att samarbeta, pröva nya lösningar och utveckla utbudet inom de ramar som finns.

Under projektperioden diskuterades särskilt hur bildkonstverksamheten kunde utvecklas genom småskaliga försök, veckoslutskurser och samarbete med andra aktörer. Medborgarinstitutet hade redan erfarenhet av tvåspråkiga kurser för barn och unga inom bland annat bildkonst, foto, musikvideo, skate och kreativa veckoslut. Erfarenheterna visade att kortare kursformer och tydligt paketerade helheter ofta fungerar bra i Hangö och kan fungera som inkörsportar till mer långsiktig konstundervisning.

Samtidigt blev det tydligt att grundläggande konstundervisning kräver mer än enskilda kurser. Det behövs långsiktighet, tillräckligt antal undervisningstimmar, pedagogisk progression, behöriga lärare och en tydlig administrativ struktur. Därför lyftes samarbete med Bildkonstskolan Colorikus, Raseborgs medborgarinstitut, Finlandsmodellen och andra lokala aktörer fram som viktiga delar av en möjlig utvecklingsväg. Finlandsmodellen kunde fungera som en lågtröskelväg in i konstverksamhet, medan grundläggande konstundervisning på sikt kunde erbjuda en mer fördjupande fortsättning.

Under projektperioden genomförde Hangö medborgarinstitut flera nya öppningar inom konst- och kulturverksamhet. Institutet inledde också samarbete med Hurja Piruetti, vilket ledde till populära kurshelheter och visade att det finns ett tydligt intresse bland hangöborna när innehållet är väl genomfört, lätt att närma sig och synligt för målgruppen.

Samarbetet med Hangö medborgarinstitut blev därför både praktiskt och strategiskt viktigt. Det skapade konkreta möjligheter redan under projektperioden och gav samtidigt värdefull kunskap om vad som behövs framöver. Projektets slutsats är att Hangö medborgarinstitut är en central lokal aktör och en stark samarbetspartner i det fortsatta arbetet. För att grundläggande konstundervisning i bildkonst ska kunna etableras i Hangö behövs ändå en bredare regional struktur, tydligt ansvar, långsiktig finansiering och pedagogiska resurser. Medborgarinstitutet kan spela en viktig roll i utvecklingen, men uppdraget behöver delas och stödjas av en starkare helhet.

Västra Nylands folkskola VNF som samarbetspartner och lokal resurs

Västra Nylands folkhögskola (VNF, 2026) identifierades under projektet som en möjlig samarbetspartner och lokal resurs för den framtida utvecklingen av grundläggande konstundervisning i regionen. En workshop ordnades i VNF:s utrymmen, vilket öppnade en konkret dialog om hur skolans miljöer, kunnande och utrustning kunde användas bredare.

VNF är intressant ur utvecklingssynvinkel genom sin pedagogiska tradition, sina utrymmen och sina möjligheter till praktiskt, skapande och ämnesövergripande lärande. Särskilt makerspace-verksamhet, teknik, digitalt skapande och materialbaserat arbete kunde vara relevanta för framtida utveckling av mediakonst, hantverk och tvärkonstnärliga undervisningsformer.

Skolan kunde fungera som en mötesplats för aktörer inom grundläggande konstundervisning, fria konst- och kulturfältet, ungdomar, lärare och andra utbildningsaktörer. Miljöerna kunde användas för gemensamma verkstäder, fortbildningar, pilotprojekt och utvecklingsdagar.

SKAPA Position kunde öppna dörren, skapa kontakt och synliggöra potentialen, men hade inte resurser att bygga upp en varaktig samarbetsmodell. VNF kvarstår därför som en tydlig framtida möjlighet, särskilt om regionen vill utveckla mer mångsidiga och ämnesövergripande former för grundläggande konstundervisning.

Tako r.f. som samarbetspartner och lokal resurs

Tako r.f. i Fiskars identifierades inom projektet som en viktig samarbetspartner och resurs för den framtida utvecklingen av bildkonst- och hantverksundervisningen i regionen. Föreningen verkar i en miljö där konst, hantverk, materialkunnande och lokal tradition redan möts, vilket gör den särskilt relevant för grundläggande konstundervisning. (Tako ry, u.å.)

Takos utrymmen fungerar som Fiskars skolas bildkonstsal och har länge använts av Bildkonstskolan Colorikus. Fiskars är också en plats med historisk kontinuitet inom bildkonstundervisningen, redan från tiden före verksamheten flyttades under medborgarinstitutet.

Lokalerna erbjuder goda förutsättningar för praktiskt och materialbaserat arbete. Utrustning som grafikpress och keramikugn kan stöda både bildkonst, hantverk och mer långsiktiga undervisningsformer där teknik, material och konstnärligt uttryck får större utrymme.

Tako r.f. sågs därför inte enbart som en lokalresurs, utan som en möjlig utvecklingsplattform. Genom föreningens lokala förankring och koppling till Fiskars konst- och hantverksmiljö kunde samarbetet bredda utbudet, stärka undervisningens kvalitet och skapa närmare kontakt mellan grundläggande konstundervisning och det professionella konst- och hantverksfältet.

Luckan Raseborg och Konstbubblan som samarbetspartner och resurs

Luckan Raseborg var under projektets gång en viktig samarbetspartner för SKAPA Position. Samarbetet handlade både om praktiska frågor, lokal förankring och gemensam reflektion kring utvecklingen av den grundläggande konstundervisningen i regionen. Luckan fungerade som en aktör med god kännedom om det lokala kulturfältet, föreningslivet och de nätverk som finns i Raseborg.

En särskilt viktig resurs blev Konstbubblan i Karis. När verksamheten vid Konstbubblan kom i gång i slutet av 2025 fungerade den som bollplank för projektet och som en plats där idéer, behov och utvecklingsfrågor kunde diskuteras. För SKAPA Position blev Konstbubblan inte bara en lokal, utan också ett neutralt mötesställe där olika arbetsgrupper kunde samlas utanför de enskilda institutens egna strukturer. Den typen av "mellanrum" var betydelsefullt i ett projekt där målet var att bygga gemensamma arbetssätt över institutions- och organisationsgränser.

Konstbubblan erbjöd en praktisk och inspirerande miljö för möten, planering och gemensamt utvecklingsarbete. Lokalen i Karis fungerade som ett slags gemensamt arbetsrum för processer där aktörer från olika delar av fältet behövde mötas på jämlik grund. Att kunna träffas på en plats som inte tillhörde någon enskild läroanstalt bidrog till att skapa en öppnare samtalsmiljö och stärkte känslan av gemensamt ansvar.

Inom projektet identifierades Konstbubblan också som en möjlig framtida lokalresurs för bildkonstundervisning. Lokalen i Karis har flera förutsättningar som är viktiga för en fungerande bildkonstskola. Där finns dagsljus, stora fönster, förvaringsmöjligheter, tillräckligt med arbetsyta, vattenpunkt och en miljö som lämpar sig för skapande verksamhet. Ur detta perspektiv kunde Konstbubblan vara ett intressant alternativ att utreda vidare om bildkonstskolans framtida lokallösningar utvecklas.

Samtidigt finns det en tydlig begränsning. Lokalen ligger på andra våningen utan hiss och saknar tillgänglig toalett, vilket gör att den inte är tillgänglig för personer med rörelsehinder. Detta är en viktig faktor att beakta, särskilt om lokalen i framtiden skulle användas för regelbunden undervisningsverksamhet inom grundläggande konstundervisning. Om tillgänglighet och delaktighet ska vara styrande principer behöver lokalfrågan alltid bedömas ur flera perspektiv.

Samarbetet med Luckan Raseborg och användningen av Konstbubblan visade ändå hur stor betydelse lokala samarbetspartner och gemensamma rum kan ha för utvecklingsarbete. För SKAPA Position blev Konstbubblan en konkret plats där nätverk kunde byggas, idéer prövas och samarbete fördjupas.

Bild 9: Nätverket besöker Konstbubblan i Karis på SkaPaus

Foto: Lasse Lampenius, 2025

De första gemensamma stegen mot en ökad delaktighet

Tillgänglighet kräver mer än god vilja

Regionen Hangö–Raseborg är geografiskt vidsträckt, vilket gör avstånd, transporter och tid till konkreta hinder för många barn och unga. Men tillgänglighet handlar om betydligt mer än geografi. Ekonomi, språk, information, bemötande, trygghet, representation och känslan av att höra till avgör i praktiken vem som deltar och vem som blir utanför.

Tillgänglighet är inte ett avgränsat utvecklingsområde som kan lösas en gång för alla, utan en kontinuerlig process. Därför var tillgänglighet och delaktighet centrala mål i projektet. Arbetet inleddes med en kartläggning av nuläget genom enkäter, intervjuer, behovsanalys samt genomgång av webbsidor och kommunikationsmaterial. Resultaten visade stora skillnader mellan läroanstalterna – både i resurser och i hur tillgänglighet förstås och prioriteras.

Vissa institut saknade grundläggande styrdokument, som jämlikhets- och likabehandlingsplaner. Andra arbetade aktivt med inkludering, men saknade resurser för långsiktigt utvecklingsarbete och samarbete. Det fanns ingen gemensam struktur för tillgänglighetsarbetet, vilket gjorde behovet av samordning tydligt.

Projektet svarade med fortbildning, dialog och konkreta verktyg. Under 2024–2025 ordnades bland annat en studieresa, verkstäder, webinarier och kontinuerliga diskussioner om likabehandling, delaktighet och kommunikationens roll.

Målet var att etablera en gemensam arbetsgrupp för tillgänglighet och hållbarhet. Det lyckades inte. Brist på tid, resurser och i viss mån beredskap gjorde att stödet inte fullt ut kunde tas emot, och instituten fortsatte i stor utsträckning arbeta var för sig. Det strukturella arbetet drevs därför främst i tvåpartsamtal med rektorer och via kommunikationsgruppen.

Att skapa verkligt tillgängliga konstinstitutioner kräver mer än enskilda insatser. Det kräver mod att granska den egna verksamheten, vilja att förändra invanda strukturer och att utmana egna attityder samt förmåga att samarbeta över gränser. Arbetet har nu påbörjats på flera nivåer. För att nå vidare krävs tydliga strukturer, resurser och ansvar, men framför allt en gemensam vilja att bygga öppna, självkritiska och inkluderande institut där fler kan delta på jämlika villkor.

Stöd, verktyg och dialog för tillgänglighet

Tillgänglighet behandlades brett som fysisk, geografisk, ekonomisk, språklig, social och kommunikativ tillgänglighet.

- i projektet samlades stödmaterial om tillgänglighet och skapades rekommendationer för mer tillgänglig kommunikation
- i projektet skapades en ny samlad webbsida för grundläggande konstundervisning i Raseborg som gjorde verksamheten lättare att hitta och förstå för vårdnadshavare, elever, beslutsfattare, samarbetspartner och aktörerna själva
- i projektet skapades en processmodell Ansvarsagenter för elevernas delaktighet

Under 2024 – 2025 ordnades åt nätverket

- en studieresa till Tillgänglighetsseminarium i Tammerfors (arr. av Förbundet för barnkulturcenter i Finland)
- två dialogkortverkstäder, en i samarbete med Kultur för alla-tjänsten
- två tvåspråkiga tillgänglighetswebbinarier tillsammans med Kulturum, Åbos Skapa II och barnkulturnätverket Kulturtåget
- Studiebesök till Salon kansalaisopisto
- En resa till Bildstorm åt bildkonstlärare
- Konstundervisningsdagarna 2024 och 2025

Projektet möjliggjorde återkommande gemensamma diskussioner om likabehandling, delaktighet och kommunikationens betydelse i tillgänglighetsarbetet.

Elevernas delaktighet

– *framtidialoger med Ansvarsagenterna*

Under utvecklingsprojektet identifierades ett behov av att stärka ungas aktörskap och möjligheter att påverka inom den grundläggande konstundervisningen, samt att utveckla metoder som stöder ungas delaktighet.

I utvecklingsarbetet piloterades den samplanerade metoden Ansvarsagenterna, som kan stärka ungas delaktighet, aktörskap och möjligheter att påverka i sin egen verksamhetsmiljö. Processen var inte på förhand fastslagen, utan formades genom observationer, samtal, deltagarnas eget arbete och gemensam utveckling. Målet var inte att testa en färdig modell, utan att tillsammans bygga upp nya arbetssätt. (Raseborgs stad, 2026b.)

Planeringen av utvecklingsarbetet inleddes hösten 2024.

Under våren 2025 knöts Hanna Backer Johnsen till processen som sakkunnig inom ungas delaktighet. Hon var då verksam som doktorand vid Konstuniversitetets Sibelius-Akademin.

Målet var att rekrytera 5–9 unga och 5–6 lärare från olika läroanstalter inom den grundläggande konstundervisningen. Tanken var att deltagarna skulle arbeta jämbördigt med att utveckla en metod som stärker både elevers och lärares delaktighet. Samtidigt skulle processen skapa en direktare kanal mellan deltagarna, beslutsfattare och stadens tjänsteinnehavare.

I gruppen deltog åtta unga och en lärare. Målet uppnåddes därmed för ungdomarnas del, medan lärarmedverkan blev mer begränsad än planerat. Deltagarna representerade alla läroanstalter inom den grundläggande konstundervisningen i Raseborg samt musikstuderande vid medborgarinstitutet.

Ett annat viktigt mål var att främja mångkonstnärligt och flerspråkigt arbete samt att nå unga som inte längre deltar i grundläggande konstundervisning, som ännu inte gör det eller som inte från början nödvändigtvis ser verksamheten som relevant för sig själva. Till slut bestod gruppen av sju ungdomar med olika bakgrunder samt en bildkonstlärare. Det gav arbetet en mindre men mångsidig grupp, där ungas perspektiv fick en stark och tydlig plats i utvecklingsprocessen.

Genom Ansvarsagenterna skapades en modell där unga själva fick undersöka, diskutera och formulera frågor som berör deras konstundervisning, vardag och framtid. Ansvarsagentarbetet genomfördes genom verkstäder där unga arbetade med tillgänglighet, likabehandling, framtidstänkande och påverkan. Metoderna var dialogiska och konstbaserade och syftade till att stärka elevernas möjlighet att se sig själva som aktiva medskapare av sin lärmiljö.

Arbetet kopplades också till framtidsdialoger med beslutsfattare. På så sätt blev elevernas delaktighet inte bara en pedagogisk metod, utan också en del av projektets samhällseliga påverkan.

*Bild 10: Avrundning på
Ansvarsagenternas verkstad*

Foto: Pamela Andersson, 2025

Att skapa position för konstundervisningen

Projektet arbetade aktivt med att synliggöra den grundläggande konstundervisningens betydelse i kommunerna. Detta skedde genom kontinuerlig dialog med lokala beslutsfattare, sammanlagt sju presentationer för nämnder i Hangö och Raseborg, möten med tjänsteinnehavare, evenemang med beslutsfattare och deltagande i regionala och nationella sammanhang. En viktig del av påverkansarbetet var att konsekvent tala om grundläggande konstundervisning i olika forum, i möten, nätverk, seminarier, arbetsgrupper, medier och politiska sammanhang. Projektet bidrog till att flytta frågan från enbart institutionsnivå till en bredare diskussion om kommunal utveckling, barns och ungas fritid, kulturens tillgänglighet och långsiktiga bildningsstrukturer.

Bild 11: Styrgruppen jobbar med utvecklingsförslagen

Foto: Lasse Lampenius. 2025

Bild 12: Respons till Skapa Position på Styrgruppsverkstad

Foto: Lasse Lampenius, 2025

Under projektperioden ordnades

- 171 olika evenemang och möten
- 39 intervjuer
- 15 styrgruppsmöten

2023 *Varför behövs grundläggande konstundervisning?* -startseminarium

2024 *Mellan start och mål* -mellanseminarium

2025 Ett möte med stadsdirektörerna

Petra Theman, Raseborg och Petra Ståhl, Hangö

2025 *Ett Kreativare Hangö för barn och unga* -diskussionskväll

med hangöbor och beslutsfattare

2026 Raseborg 2050 - *Delyckligasstad* -framtidsdialoger med beslutsfattare

I evenemangen som ordnades inom projektet deltog sammanlagt 928 personer.

*Bild 13: Projektutvecklaren inspirerar deltagarna i
Ett kreativare Hangö för barn och unga -evenemanget*

Foto: Paulina Rökman, 2025

När struktur blir möjliggörare

En stor del av projektets arbete handlade om att skapa mer hållbara arbetssätt för framtiden. Detta gjordes både genom strategiskt arbete och genom mycket konkreta insatser i vardagen.

Projektet satt i gång och stödde läroplansarbetet inom bildkonst och teater, planering av mediakonst, utveckling av styrdokument, tips för budgetering och verksamhetsplanering. Inom bildkonsten arbetade projektet tillsammans med bildkonstlärare kring årsplanering, lektionsplanering och strukturering av undervisningens innehåll. Inom teaterverksamheten stödde projektet arbetet efter att Västnyländska Ungdomsringen drog sig ur Teaterskolan Konfetti. Bland annat stärktes planeringen, budgeteringen och den administrativa strukturen, och tvåläromodellen bekräftades som en viktig del av verksamhetens fortsatta utveckling.

Projektet tog även fram årsklockor och planeringsunderlag som stöd för mer långsiktig och systematisk verksamhet. Dessa verktyg hjälper till att tydliggöra ansvar, tidtabeller, kommunikation och återkommande utvecklingsmoment.

Projektets kommunikationsarbete kan också ses som strukturskapande. Det visar att utveckling inte sker enbart genom planer, verkstäder eller rapporter. För att nya strukturer ska kunna växa fram behöver människor förstå vad som är på gång, varför det görs, hur de kan delta och vem de kan kontakta. Kommunikation var därför inte en stödfunktion vid sidan av projektet, utan en central del av själva utvecklingsarbetet.

Genom nyhetsbrev, webbsidor, artiklar, sociala medier, mejl, personliga kontakter, SkaPaus, nätverksträffar, mediaarbete och aktiv dialog med både lokala och nationella aktörer byggde SKAPA Position upp en kommunikationsstruktur som höll ihop projektet över tid. Den gjorde arbetet synligt, skapade delaktighet och stärkte känslan av att utvecklingen av den grundläggande konstundervisningen är ett gemensamt ansvar.

Projektets analys visade att den grundläggande konstundervisningen i staden behöver tydligare samordning, starkare gemensamma strukturer och bättre förutsättningar för långsiktig utveckling. Denna iakttagelse blev utgångspunkt för projektets mest omfattande och strategiskt betydelsefulla åtgärdsförslag att utreda möjligheten att samla verksamheten i ett nytt konstinstitut.

Förslaget bygger på projektets kartläggningar, intervjuer, dialoger och analyser. Syftet är att skapa en hållbarare struktur som stärker samordningen, stöder utvecklingen inom olika konstområden och förbättrar förutsättningarna för en mer jämlik tillgång till undervisning.

Åtgärdsförslagen omfattar flera konkreta utvecklingsbehov, men sammanslagningen av den grundläggande konstundervisningen utgör den största strukturella förändringen. Arbetet med att föra processen vidare ska koordineras under hösten 2026 med hjälp av de återstående projektmedlen. I det fortsatta arbetet behöver också frågor om tillgängliga och ändamålsenliga utrymmen lösas, särskilt med tanke på bildkonstskolans behov. En annan central åtgärd är att anställa en koordinator för stadens grundläggande konstundervisning som kan följa upp helheten, stödja de olika konstämnenas verksamhetens och lärarnas utveckling och välmående samt samordna samarbete och tvärkonstnärliga projekt.

Projektets förslag är att grunda ”KONSTINSTITUT X”

Konstinstitutet blir en regional, pedagogiskt sammanhållen och ekonomiskt hållbar mångkonstnärlig läroanstalt där musik (*Musikinstitutet Raseborg*), bildkonst (*bildkonstskolan Colorikus*) och teater (*Teaterskolan Konfetti*) tillsammans bildar en gemensam lärmiljö.

Konstinstitutet skulle på ett effektivt sätt stödja kommunernas lagstadgade uppgifter som att främja invånarnas välfärd, delaktighet och likvärdiga tillgång till kultur enligt lagen om kommunernas kulturverksamhet, samt att ordna grundläggande konstundervisning enligt lagen om grundläggande konstundervisning. (Finlex, 1998, 2019)

Gemensam pedagogisk grund

Ett nytt konstinstitut behöver bygga på en gemensam pedagogisk grund som förenar de olika konstområdena, samtidigt som varje ämnes särart bevaras. Grunden kan formuleras kring långsiktighet, processinriktat lärande, lärande genom att göra, en kultur där elever får framträda och dela sitt arbete samt kontinuerlig reflektion och dokumentation.

Den pedagogiska helheten behöver utgå från frågan *Vad innebär det att växa och utvecklas som kreativ aktör i detta konstinstitut?* En annan central fråga är *Vad behöver en elev för att kunna utvecklas?*

Dessa frågor kan fungera som gemensamma utgångspunkter för både undervisning, läroplansarbete, bedömning och framtida utveckling.

En sammanhängande lärtig

För att stärka kontinuiteten i den grundläggande konstundervisningen behöver konstinstitutet bygga en tydlig och sammanhängande lärtig. På grundnivå ligger fokus på konstens grundfärdigheter, mångkonstnärliga arbetssätt och olika former av prövande. Eleverna får bekanta sig med uttryck, material, tekniker och arbetssätt som ger en stabil grund för fortsatt utveckling.

På den fördjupande nivån får eleverna möjlighet att utvecklas vidare inom sitt eget konstområde, samtidigt som gemensamma projekt och möten över konstområdesgränserna stärker helheten. På den utvidgade nivån kan eleverna arbeta med egna projekt, framträdanden, utställningar eller produktioner där deras självständighet, uttrycksförmåga och konstnärliga tänkande synliggörs.

Gemensamma element, såsom projektveckor, gemensamma produktioner och valbarhet över konstområdesgränserna, kan stärka både elevens individuella lärtig och institutets gemensamma identitet.

Gemensam läroplansarkitektur

När Utbildningsstyrelsen publicerar de nya läroplansgrunderna startar läroplansarbetet som en öppen process gemensam process inom institutet. En samlad struktur för den grundläggande konstundervisningen förutsätter också en gemensam läroplansarkitektur. Den kan bestå av en gemensam pedagogisk inledning, gemensamma principer för bedömning och gemensamma mål för kunnande. Dessa kompletteras sedan med konstområdesspecifika preciseringar som beaktar varje konststartens innehåll, metoder och progression.

En sådan läroplansstruktur skulle göra det möjligt att skapa större tydlighet för elever, vårdnadshavare, lärare och administration. Samtidigt skulle den underlätta samarbete mellan konstämnen och göra det lättare att följa upp verksamhetens kvalitet och utveckling.

Ekonomisk hållbarhet och uppföljning

Ett nytt konstinstitut behöver vila på en ekonomiskt hållbar grund. Det förutsätter en tydlig kostnadsställesstruktur, transparent resursfördelning, en genomtänkt modell för gemensamma kostnader och realistiska beräkningar av kostnad per elev.

Den ekonomiska modellen bör bygga på ett tillräckligt elevunderlag, ändamålsenliga gruppstorlekar, gemensam administration och effektiv användning av lokaler. Samtidigt behöver institutet ha en tydlig finansieringsstig mot en mer enhetlig SA-struktur⁴, så att alla konstarter kan utvecklas långsiktigt och på jämlika villkor.

För att följa utvecklingen behövs också tydliga mätare. Uppföljningen bör omfatta både pedagogiska, ekonomiska och strategiska indikatorer som elev-engagemang, fortsättningsgrad, övergångar mellan nivåer, kostnad per elev, gruppfyllnad, administrationens andel, antal sökande, avbrottsprocent och tillgänglighet. Tillsammans visar de om institutet fungerar hållbart och var utvecklingsarbetet behöver sättas in.

⁴ Statsandelssystem <https://www.oph.fi/sv/tjanster/statsunderstod-och-finansiering-internationalisering>

Femårig utvecklingsstig

Utvecklingen av ett nytt konstinstitut sker stegvis. I april 2026 presenterades förslaget för Raseborgs kultur- och fritidsnämnd och Hangös kulturnämnd. Under våren 2026 kommer arbetet med sammanslagningen föras vidare, bland annat genom rekrytering av en person som kan koordinera sammanslagningen. Under hösten 2026 koordineras organisationsförändringen vidare och ärendet förbereds för beslut i kultur- och fritidsnämnden i Raseborg. Visuell identitet skapas och möjligtvis ordnas en offentlig namntävling.

År 2027 grundas konstinstitutet, strukturen färdigställs, rapporteringsmodellen fastställs och datainsamlingen inleds.

Under åren 2028–2029 inleds undervisningen inom den nya strukturen. Mångkonstnärliga projekt genomförs, mediekonst piloteras, data samlas in och strukturerna utvecklas utifrån de erfarenheter som uppstår. Under denna period kan också tillståndsansökan för statsandelssystemet, VOS, förberedas för bildkonst, teater och möjligtvis mediekonst. Verksamheten börjas regionalt.

År 2030 ligger fokus på att stärka strukturen och integrera nya konstområden. Målet är att konstinstitutet då har utvecklats till en tydligare, mer hållbar och mer samordnad helhet som ger stadens grundläggande konstundervisning bättre förutsättningar att växa, utvecklas och nå fler barn och unga.

Bild 14: Diskussioner kring konsthobbyer i Ett kreativare Hangö -evenemanget

Foto: Paulina Rökman, 2025

Ett regionalt konstinstitut

leder regionen från splittrad verksamhet till stark struktur

Ett nytt regionalt konstinstitut skulle vara ett konkret steg från projektutveckling till hållbar struktur. Genom att bygga vidare på Musikinstitutet Raseborgs nuvarande administrativa modell och utveckla den till en bredare organisation för flera konstområden kunde Raseborg, Hangö och Ingå skapa en starkare gemensam plattform för grundläggande konstundervisning.

Det handlar inte om att pressa in alla konstformer i samma mall, utan om att skapa bättre förutsättningar för varje konstform att utvecklas utifrån sina egna behov. Musik, bildkonst, teater och möjliga framtida konstområden, såsom mediekonst, hantverk och ordkonst, kunde rymmas inom en gemensam struktur med tydligare ansvar, starkare pedagogiskt stöd och bättre möjligheter till långsiktig utveckling. En sådan struktur skulle också göra samarbetet med de privata GKU-läroanstalterna smidigare och mer systematiskt.

Samtidigt är det avgörande att säkerställa ändamålsenliga och tillgängliga undervisningsutrymmen för alla konstformer. Lika viktigt är att sammanslagnings- och utvecklingsprocessen genomförs som en öppen process, där alla berörda parter får komma till tals och där deras erfarenheter, behov och perspektiv tas på allvar.

Ett regionalt konstinstitut skulle svara direkt mot de behov som blivit synliga under projektets som ojämna resurser, splittrade strukturer, svag samordning, små elevunderlag och begränsade möjligheter för lärare att delta i långsiktigt utvecklingsarbete. Genom en samlad organisation kunde planering, kommunikation, budgetering, läroplansarbete, elev- och personalrekrytering och lärarresurser hanteras mer strategiskt.

Utvecklingen ligger också väl i linje med den nationella riktningen för grundläggande konstundervisning. Reformarbetet betonar ökad tillgänglighet, stärkt kvalitet, strukturell utveckling och tydligare finansieringsmodeller. (OKM) Arbetsgruppens förslag lyfter också fram en övergång till en gemensam läroämnesstruktur på 50 studiepoäng samt tydligare krav på professionella, ekonomiska och verksamhetsmässiga förutsättningar för dem som ordnar undervisning. (Statsstyrelsen). Regionen behöver därför inte vänta på förändringen, utan kan förbereda sig aktivt. Ett konstinstitut skulle ge bättre beredskap inför kommande lagstiftning, finansieringsmodeller och kvalitetskrav.

Ett regionalt konstinstitut skulle skapa en tydligare gemensam riktning för hela regionen och samtidigt fungera som en välfärdsstruktur som stärker arbetet i gränstorna mellan olika aktörer. Det skulle underlätta den samordning, kommunikation och mångprofessionella samverkan som behövs mellan kommuner, kulturfältet, välfärdsområdet, organisationer, tredje sektorn samt andra offentliga och privata aktörer. (Taikusydän)

Konstundervisning stärker barns och ungas uttrycksförmåga, gemenskap, språk, identitet, framtidstro och delaktighet. När verksamheten blir mer tillgänglig och långsiktig blir den också en tydligare del av kommunernas och städernas förebyggande arbete, inte bara en fritidsaktivitet vid sidan om.

Sammanläggningen skulle dessutom stärka regionens attraktionskraft. En mångsidig och professionellt organiserad konstundervisning lockar familjer, kreativa yrkespersoner och kulturaktiva invånare. Den skapar arbetstimmar, förbättrar lärarnas arbetsvillkor och stärker hela regionens kulturekosystem.

Från enskilda tillsatser till gemensam riktning

De genomförda insatserna visar att SKAPA Position inte enbart har genomfört enskilda aktiviteter, utan byggt upp förutsättningar för en mer sammanhållen utveckling av den grundläggande konstundervisningen i regionen. Projektet har arbetat på flera nivåer samtidigt, med lärare, elever, rektorer, tjänsteinnehavare, beslutsfattare, fria aktörer och nationella nätverk.

Genom verkstäder, nätverk, kartläggningar, fortbildningar, kommunikationsarbete, elevdelaktighet och strukturförslag har projektet skapat en grund för fortsatt arbete. Det centrala resultatet är att utvecklingen inte längre enbart handlar om enskilda institut eller separata projektinsatser, utan om gemensamma strukturer, delat ansvar och en tydligare regional riktning.

Nästa steg handlar om att förankra, vidareutveckla och genomföra de strukturer som har påbörjats.

“Kiitos ihan sika paljon
tää oli ihana matka ja nää
muistot tulee olee mun
sydämässä loppuelämän.”

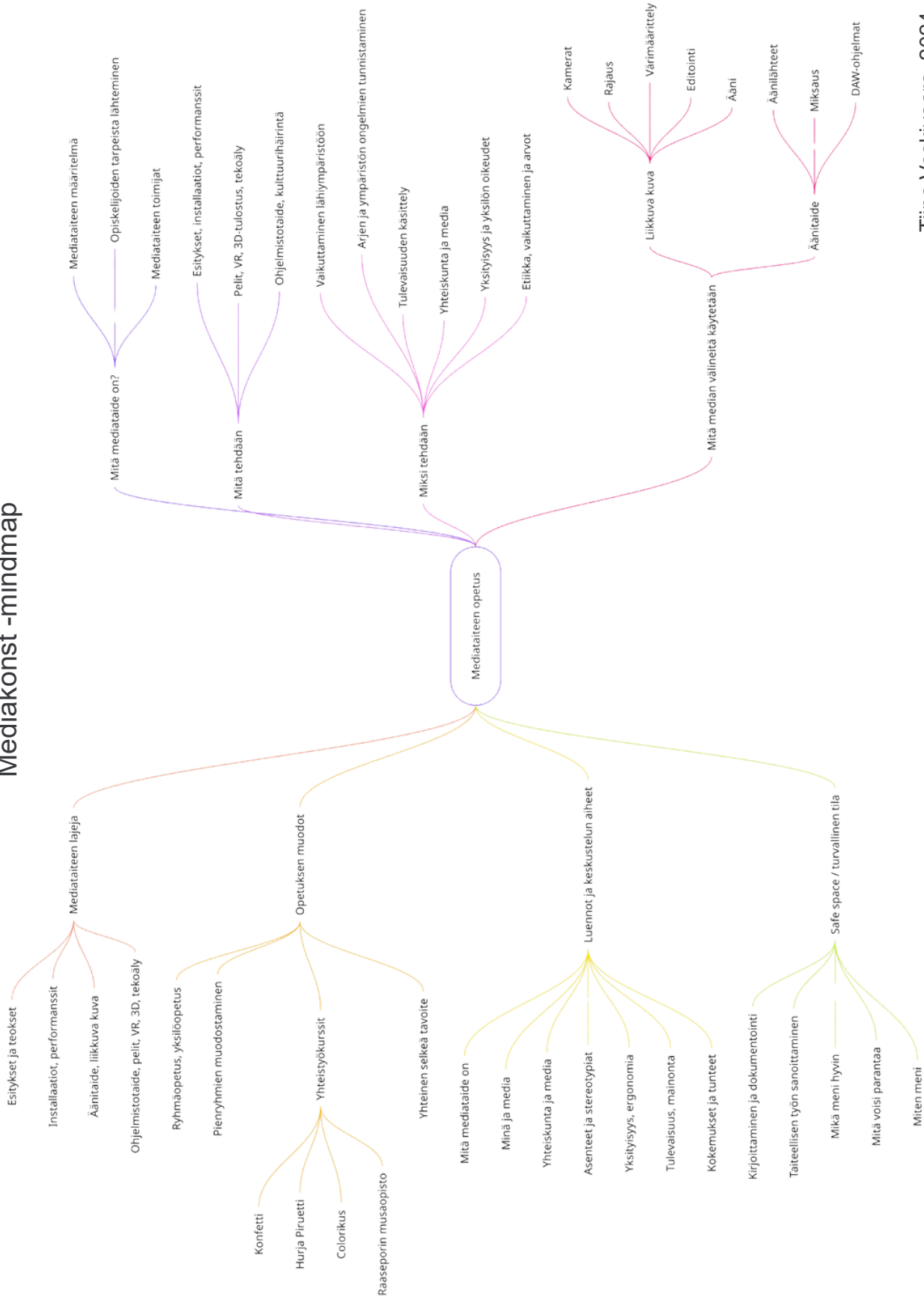
--Ansvarsagent--

*Bild 15: Ett par glada
Projektarbetare i Hangö
Foto: Lasse Lampenius, 2023*

Tankar och utvecklingsidéer

Mediakonst -mindmap

KÄLLOR

Finlex. (1998). Lag om grundläggande konstundervisning 633/1998.
(<https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/1998/633>)

Finlex. (2019). Lag om kommunernas kulturverksamhet 166/2019.
(<https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/2019/166>)

Garoff, L. (2023). GRK-rapport. Svenska kulturfonden. (https://www.kulturfonden.fi/wp-content/uploads/2020/03/MerAnEnHobby_inlaga_lagupplost.pdf)

Hangon Baletti- ja liikuntakoulu. (2023). Hangon Baletti- ja liikuntakoulu.
(<https://www.balikosoulasmaa.com/>)

Hurja Piruetti. (2026). Hurja Piruetti. (<https://hurjapiruetti.fi/>)

Konstuniversitetet. (2025). Pedagogisen toiminnan perusteet lasten ja nuorten harrastustoiminnassa. (<https://www.uniarts.fi/projektit/pedagogisen-toiminnan-perusteet-lasten-ja-nuorten-harrastustoiminnassa/>)

Konstbubblan. (2026). Facebook. (<https://www.facebook.com/groups/konstbubbla/>)

Luoma, T. (2021). Grundläggande konstundervisning 2020: Utredning om anordnande av grundläggande konstundervisning läsåret 2019–2020 (Rapporter och utredningar 2020:4b). Utbildningsstyrelsen. (<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/grundlaggande-konstundervisning-2020>)

Musikinstitutet Raseborg. (2026). Musikinstitutet Raseborg.
(<https://www.raseborg.fi/smabarnspedagogik-och-utbildning/musikinstitutet-raseborg/>)

Niemi, S. (red.). (2024). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät kunnissa. Finlands Kommunförbund. (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2024/2274-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-tehtavat-kunnissa>)

Raseborgs stad. (2025a). Grundläggande konstundervisning.
(<https://www.raseborg.fi/kultur-och-fritid/grundlaggande-konstundervisning/>)

Raseborgs stad. (2025b). Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i Raseborg.
(<https://www.raseborg.fi/smabarnspedagogik-och-utbildning/finlandsmodellen/>)

Raseborgs stad. (2026a). SKAPA Position.
(<https://www.raseborg.fi/smabarnspedagogik-och-utbildning/bildningens-projekt/skapa-position-2023-2026/>)

Raseborgs stad. (2026b). Ansvarsagenterna.

(<https://www.raseborg.fi/smabarnspedagogik-och-utbildning/bildningens-projekt/skapa-position-2023-2026/ansvarsagenterna/>)

Raseborgs stad. (2026c). Bildkonstskolan Colorikus och Teaterskolan Konfetti.

(<https://www.raseborg.fi/kultur-och-fritid/raseborgs-medborgarinstitut/grundlaggande-konstundervisning/>)

Lausuntopalvelu. Raseborgs stad, Kultur- och fritidsnämnd. (2025). Utlåtande om förslag till regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om grundläggande konstundervisning

(<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposallid=cafae4a3-8a7b-4638-ab69-b8e22ce50026&proposallanguage=da4408c3-39e4-4f5a-84db-84481bafc744>)

Sydkustens ordkonstskola. (u.å.). Grundläggande konstundervisning.

(https://www.ordkonst.fi/sv/grk/om_grk/)

Taikusydän. (2024). Kulttuurihyvinvointia edistetään yhdyspintatyönä.

(<https://taikusydan.turkuamk.fi/yleinen/kulttuurihyvinvointia-edistetaan-yhdyspintatyona/>)

TAKO ry. (u.å.). Kulttuurin, kädentaitojen ja taidealojen kehittämissyhdystys TAKO ry.

(<https://takofiskars.fi/>)

UKM (Undervisnings- och kulturministeriet). (2025). Reformen av den grundläggande konstundervisningen.

(<https://okm.fi/sv/reformen-av-den-grundlaggande-konstundervisningen>)

UKM (Undervisnings- och kulturministeriet). (2024). Laadukas taiteen perusopetus: Taiteen perusopetuksen strategiset tavoitteet sekä laadun strategiset indikaattorit.

(<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/e8fd15fb-da63-4db8-8317-30c267e0e88c/content>)

UKM (Undervisnings- och kulturministeriet). (u.å.). Finlandsmodellen för hobbyverksamhet.

(<https://okm.fi/sv/finlandsmodellen>)

Utbildningsstyrelsen. (2021). Grunderna för läroplanen för grundläggande konstundervisning.

(<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/grunderna-laroplanen-grundlaggande-konstundervisning>)

Utbildningsstyrelsen. (2024). Neliapilamalli / Fyrklövermodellen. (<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/fyrklover-modellen>)

VNF (Västra nylands folkhögskolan). (2026). (<https://vnf.fi/>)

Åbo Akademi. (u.å.). Satsning på att öka tillgången till ordkonstverksamhet för barn och unga i Svenskfinland. (<https://www.abo.fi/projekt/satsning-pa-att-oka-tillgangen-till-ordkonstverksamhet-for-barn-och-unga-i-svenskfinland/>)

Svenska
kulturfonden

HANGON KAUPUNKI
HANGÖ STAD

RASEBORG
RAASEPORI